

DEBATT & INNLEGG

Hvorfor skal staten være storaksjonær hvis den ikke skal påvirke selskapets beslutninger, spør *Torstein Dahle*, leder av Rød Valgallianse, siviløkonom, og høyskolelektor ved Høgskolen i Bergen.

Staten må bruke eiermakt

Under overskriften «Stopper ikke oppsigelser» gjenga Dagens Næringsliv julaften statsminister Jens Stoltenbergs klare signaler: Hverken han eller andre statsråder kommer til å prøve å gjøre sin innflytelse gjeldende overfor styrene i statsdominerte selskaper for å få dem til å droppe beslutninger som kan bety masseoppsigelser. Han presiserte riktignok at det dreide seg om statens eierskap i forretningsmessige bedrifter, ikke statlige virksomheter som sykehus.

Dagens Næringsliv gjenga uttalelsen som et klart signal om at det ikke er aktuelt å bruke statens eierposisjon i Hydro til å hindre nedleggelser i Høyanger og Årdal eller å hindre Telenor i å selge Opplysningen 1881.

Det er etterhvert blitt en etablert sannhet at det er slik staten som eier skal opptre i aksjeselskaper der andre aksjonærer deltar. Denne handlingsmønstret er imidlertid selvpålagt, og den er basert på politikk, ikke jus. Det er en «sannhet» som det er all grunn til å utfordre.

Det er et grunnleggende trekk ved kapitalismen at det er den som eier, som bestemmer. Alle vet at private storeiere bruker sin aksjonærmakt til å hevde sine egne interesser i det selskapet de eier. Hvis ulike eiere har forskjellig syn på en sak av stor betydning for selskapets fram-

tid, vinner den eieren som har stemmeflertallet. At mektige private eiere jobber for at selskapet skal drive i samsvar med deres egne interesser, er elementært. Og det er fullt ut akseptert av dem som protesterer høyt mot at staten skal kunne gjøre det samme.

Riktig nok er det formelt sett slik at styremedlemmer ikke kan instrueres med juridisk bindende virkning. I praksis vil en majoritetsseier likevel kunne gjøre det når det gjelder det aksjonærvalgte styreflertallet. Majoritetsseieren vil nemlig kunne kreve ekstraordinær generalforsamling som kan fatte det vedtaket som styret nekter å gjøre, eller generalforsamlingen kan kaste de aksjonærvalgte styre-

Dropp det juridiske fikenbladet! Dette dreier seg om politikk!

medlemmene og velge nye styremedlemmer som er villige til å utføre majoritetsseierens vilje.

Det ligger da også innbakt både i aksjelovens og regnskapslovens konserndefinisjon at en majoritetsseier til syvende og sist vil kunne bestemme hva styret i et selskap skal beslutte. Det avgjørende kriteriet for om det foreligger et konsern, er at

morselskapet «har bestemmen- de innflytelse over et annet selskap». Og selvsagt har man ikke «bestemmende innflytelse» hvis det generelt er slik at et styre skal kunne gå sine egne veier, på tvers av majoritetsseierens ønske. Formelt sett skjer ikke dette gjennom en sak-til-sak-instruksjon, men det ligger der som et underforstått prinsipp. På tross av alt snakk om styrets uavhengighet: Alle vet at til syvende og sist er det eiermakten som avgjør.

Når politikere skal begrunne hvorfor staten ikke kan bruke sin eierposisjon til å påvirke selskapets beslutninger, henvises det ofte til aksjelovens bestemmelser mot myndighetsmisbruk (paragrafene 5-21 og 6-28), som retter seg mot beslutninger «som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning». Det var dette næringsminister Odd Eriksen siterte da han i Stortinget skulle begrunne at han ikke kan hindre Telenor i å selge Opplysningen 1881.

Statsrådets svar var åpenbart feil. Å bruke statlig eiermakt til å hindre en beslutning som kan ramme hundrevis av kvinnearbeidsplasser i distrikt-Norge, er slett ikke det samme som å gi staten som aksjonær urimelige særfordeler på andre aksjonærers eller selskapets bekostning.

HENVISER TIL AKSJELOVEN. «Når politikere skal begrunne hvorfor staten ikke kan bruke sin eierposisjon til å påvirke selskapets beslutninger, henvises det ofte til aksjelovens bestemmelser mot myndighetsmisbruk (...),» skriver RVs Torstein Dahle (fra venstre), her sammen med Åslaug Haga, Kristin Halvorsen og statsminister Jens Stoltenberg.

Foto: Scanpix

Derimot dreier det seg om staten skal bruke sin eiermakt til å sikre at et selskap tar viktige samfunnsmessige hensyn.

Det er på ingen måte gitt at det er tapsbringende for et selskap å ta samfunnsmessige hensyn. Var det en tapsbringende beslutning da omfattende aksjoner fra befolkningen i Odda presset staten til å sørge for at ilmenittmelteverket som nå heter TTI, ble anlagt i Tyssedal? Svaret er et rungende NEI.

Viktige strategiske beslutninger som for eksempel om Hydro skal fortsette med aluminiumsproduksjon i Norge, er beslutninger under usikkerhet. Og det er på ingen måte gitt at det er

økonomisk uklokt av Hydro å gjøre de nødvendige nyinvesteringer i Høyanger og Årdal.

Det er utallige eksempler på at beslutninger som snevert sikter mot å oppnå maksimalprofit, har ført selskaper ut i tap. Det er utallige eksempler på at det også for aksjeselskaper har vært økonomisk uklokt å unnlate å ta samfunnsmessige hensyn.

Hvorfor skal staten være storaksjonær hvis den ikke skal påvirke selskapets beslutninger? Det er bare når staten er storaksjonær at det liksom skal være så forkastelig å bruke sin eiermakt.

Dropp det juridiske fikenbladet! Dette dreier seg om politikk!

For mange universiteter?

Hvor mange universiteter bør vi ha i Norge? Det er et spørsmål DNS Stein B. Hauglid har drøftet i minst to artikler, senest 6. januar. Han uttrykker frykt for at vi får et universitet «på hvert nes», mer som følge av distriktpolitiske ønsker enn fordi de kvalitativt sett holder mål.

Hauglid har et viktig poeng: Det kan virke som enhver region med respekt for seg selv ønsker seg et universitet. Og jo let-

Kristin Clemet.

tere det er å etablere et universitet, jo flere vil vi få. Men samlet sett gir det neppe noen god løsning for landet, siden utvikling av fremragende kunnskaps- og kompetansmiljøer også krever en viss konsentrasjon. Dessuten har vi mange regionale høyskoler som heller bør ha ambisjoner om å bli fremragende høyskoler fremfor å bli et marginalt universitet. For landet er det viktig at høyskolene egenart, blant annet med en mer praktisk tilnærming, utvikles videre.

Men dette er ingen særnorsk problemstilling. Det finnes ingen internasjonalt omforent definisjon av begrepet universitet.

Derfor har mange land (for) mange universiteter, og navnet sier i seg selv lite om kvaliteten på institusjonene. Norge er faktisk ett av ganske få land som i loven nå beskytter begrepet universitet og stiller opp klare faglige krav for å kunne få betegnelsen universitet.

En institusjon i Norge må nå ha minst fire godkjente doktorgrader og fem mastergrader, i tillegg til å tilfredsstille en rekke andre kriterier, for å kunne søke Nokut om å få bli universitet. Etter at Nokut har bekreftet at kvaliteten holder mål, skal saken også behandles av kongen i statsråd. Sagt med andre ord:

Det er ingen lettveit vei til betegnelsen universitet i Norge nå.

Jeg nevner dette fordi det var en krevende politisk oppgave å få stadfestet disse kravene til fremtidige universiteter. Nå har vi, på grunnlag av disse kravene, fått to nye universiteter i Stavanger (UiS) og Ås (UMB), og kanskje får vi to – tre universiteter til. Men den forrige Stoltenberg-regjeringen ønsket bare å stille krav om én doktorgrad, hvilket raskt ville ført til langt flere universiteter i Norge og dermed også en svekkelse av universitetsbegrepet.

Det er viktig å stille strenge

krav til betegnelsen universitet. For selv om det ikke eksisterer en internasjonalt omforent definisjon av begrepet universitet, vil de fleste likevel forbinde det med en institusjon som driver forskning som kan hevde seg i den internasjonale kunnskapsfronten. Da må vi innse at vi i et lite land som Norge bare har mulighet til å ha et lite antall slike institusjoner. Alternativet er uttanning av universitetsbegrepet, slik at vi får A- og B-universiteter.

Kristin Clemet, tidligere utdannings- og forskningsminister.

Oppdaterte fakta

Med tanke på at DN skal kunne holde sine fakta oppdatert – noe DN vel er interessert i? – vennligst registrer følgende i forbindelse med faktarammen rundt omtalen av min sak mot BaneTele 11. desember:

- Ved pro&contra oppgjør mellom Medianetwerk og BaneTele i november 2002 i forbindelse med

kommersielle avtaler mellom de to parter, skyldte BaneTele Medianetwerk 692.000 kroner, fratrasket det mye omtalte lånet på 400.000, inkludert renter. Det kommersielle, gode samarbeidet mellom disse to partene har fortsatt:

- Ved voldgift om et omstridt tilbakeholdt delhonorar til HQNorden

tapte BaneTele fullstendig. DNS karakteristikk «skyhøye honorarer» refererer seg til satser på 1,5 prosent på fremmedkapital og tre prosent på egenkapital.

Trygve Tamburstuen.

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn (ca. 750 ord)

Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord)

● Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.

● Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.

● Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debatinnlegg honoreres ikke.

Debattansvarlig: Tor Slette Johansen, tlf. 22 00 11 26 – 932 56 100